

CAPITOLUL VIII

„Șeful”

E plăcut să fii investit cu o autoritate nemărginită, dar și mai plăcut e ca lumea s-o recunoască. Povestea cu turnul mi-a întărit puterea și a făcut-o de neînvins. Chiar dacă înainte se întâmplase ca unii să fie porniți pe invidie și pe critică, acum își schimbaseră gândul. Nu găseai un singur om, în tot regatul, care să socoată că e cuminte să-mi stea în cale. Mă adaptam rapid la situația mea și la noile împrejurări. O vreme, mă tot trezeam în zori și zâmbeam când mă gândeam la „visul” pe care-l avusesem, așteptând să sune sirena fabricii Colt. Dar treptat, amintirea mi se șterse singură și, în cele din urmă, ajunsesem să-mi dau pe deplin seama că trăiam cu adevărat în secolul al VI-lea, la curtea regelui Arthur, și nu într-o casă de nebuni. Așa se face că mă simțeam la mine acasă în veacul acela, la fel ca în oricare altul. Cât despre preferință, pentru nimic în lume nu l-aș fi schimbat cu veacul al XX-lea. Aici, unde eram, vedeai câte posibilități avea un om cult, deștept, curajos și cu inițiativă, de a se lansa și de a crește odată cu țara. Era

cel mai grozav câmp de acțiune care a existat vreodată; și totul se afla la discreția mea: niciun concurent, niciun om care să nu pară un biet prunc nevinovat, în comparație cu cunoștințele și capacitățile mele. Pe când în secolul al XX-lea, ce-aș fi ajuns, mă rog? Contramaistrul unei uzine, și-atâta tot; oricând aș fi putut s-arunc năvodul în stradă și să pescuiesc o sută de oameni mai grozavi decât mine.

Ce salt făcusem! Nu mă puteam stăpâni de a nu mă minuna de succesul meu și de a nu-l contempla, întocmai ca un om care ar fi descoperit petrol. Nu exista niciun precedent care să se apropie de cazul meu – cel mult al lui Iosif, dar nu era chiar același lucru. Căci este de la sine înțeles că, întrucât strălucita ingeniozitate financiară a lui Iosif nu folosisese decât regelui, desigur că publicul îl privise cam chiorâș, pe când eu fusesem generos cu tot publicul, cruțând soarele, și asta mă făcuse popular.

Nu eram umbra unui rege, ci însăși substanța lui – ba mai curând regele era umbra mea. Puterea mea era colosală și nu o simplă etichetă, cum s-a întâmplat de obicei în asemenea situații – era un articol veritabil, ce avea căutare. Stăteam acolo, chiar la izvorul celei de a doua mari perioade din istoria lumii, și vedeam cum se adună firele de apă, pârâiașele istoriei; cum istoria își adâncește și-și lărgeste albia, rostogolind valuri năvalnice către secole îndepărtate. Puteam întrezări ascensiunea unor aventurieri de teapa mea, la adăpostul lungului șir de tronuri ale istoriei. Vedeam pe De Monforzi, Gavestoni, Mortimeri, Villiers, pe regii tembeli ai Franței, purtând războaie și dând bătălii, și pe favoritele care jucau

pe degete sceptrul lui Carol al II-lea¹, dar în întregul alai nu zăream niciun personaj de proporțiile mele. Eram un specimen unic și mă bucuram că nu voi putea fi întrecut sau egalat – în mod sigur – vreme de treisprezece veacuri și jumătate.

Da, puterea mea era egală cu cea a regelui. În același timp, mai exista însă o putere, care era ceva mai tare decât forțele noastre laolaltă. E vorba de biserică. Nu vreau să ascund faptul ăsta. Nici să vreau, n-aș putea. Dar n-are importanță acum; îl voi explica pe larg mai încolo, la vremea sa. La început, biserica nu mi-a pricinuit niciun neajuns – în orice caz, nimic serios.

În sfârșit – ce să spun – mă aflu într-o țară curioasă, cu adevărat interesantă. Dar oamenii! Erau neamul cel mai ciudat, cel mai simplu și cel mai încrezător; ce mai, nu erau decât niște bieți iepurași.

O ființă născută într-o sănătoasă atmosferă de libertate nu putea asculta decât cu jale umilele și inimoasele lor mărturisiri de credință față de rege, față de biserică și de nobilime. Bieții oameni! Se purtau de parcă ar fi avut mai multe motive să-și iubească și să-și cinstească regele, biserica și nobilimea, decât are sclavul să-și iubească și să-și cinstească biciul, sau un câine să-l iubească și să-l cinstească pe străinul care îl lovește! Păi bine, oameni buni, nu vă dați seama că *orice fel* de regalitate – oricum ai suci-o și *orice fel* de aristocrație – oricum ai altoi-o – înseamnă de-a dreptul o insultă! Dar dacă te-ai născut și ai crescut într-un astfel de sistem, probabil

¹ Carol al II-lea Stuart al Angliei, secolul al XVII-lea, rege vestit prin desfrâul de la curtea sa (n. r.).

că niciodată nu vei descoperi singur adevărul și nici nu-l vei crede când îți va deschide cineva ochii. Ți-e rușine că ești om, când te gândești la lepădăturile care au ocupat întotdeauna tronurile omnirii, fără umbră de drept sau rațiune, și la indivizii de mâna a șaptea, care au trecut totdeauna drept aristocrație. O șleahtă de monarhi și de nobili care, îndeobște, dacă ar fi fost lăsați să se dea cu capul de toate pragurile – ca atâția alții mai buni decât ei – și-ar fi sfârșit zilele în sărăcie, fără să aibă nimeni habar de dânsii.

Majoritatea națiunii britanice a regelui Arthur era alcătuită pur și simplu din sclavi, care purtau acest nume și aveau o zgardă de fier la gât. Restul erau sclavi în fapt, doar că n-aveau și numele, dar își închipuiau că sunt oameni, și încă oameni liberi, și chiar așa își spuneau. Adevărul e că națiunea – în întregul ei – se afla pe lume cu un singur scop: să se prosterne înaintea regelui, a bisericii și a nobilimii; să robească pentru ei; să-și dea sufletul, trudind pentru ei; să moară de foame pentru ca ei să fie ghiftuiți; să muncească pentru ca ei să poată zburda; să soarbă până la fund cupa amărăciunii pentru ca ei să poată fi fericiți; să umble goi pentru ca ei să poată purta mătăsuri și bijuterii; să plătească biruri pentru ca ei să fie nebirnici; să se obișnuiască o viață întreagă cu vorbele și atitudinile înjositoare ale lingușirii, pentru ca ei să poată păși cu semeție și să se creadă zeii lumii. Și pentru toate acestea nu primeau alte mulțumiri decât lovituri și dispreț, și erau atât de săraci cu duhul, încât până și această atenție o luau drept cinste.

Ideile moștenite sunt un lucru curios – foarte interesant de observat și de cercetat. Eu le-aveam pe ale mele; regele și poporul și le-aveau pe ale lor. În amândouă cazurile, ideile curgeau în albi

adânc săpate de vreme și de obiceiuri; iar omul care și-ar fi pus în gând să le schimbe cursul, prin argumentare și raționament, ar fi avut mult de furcă. De pildă, contemporanii regelui Arthur moșteniseră ideea că toți oamenii care nu au un titlu și un pomelnic lung de strămoși – fie că sunt sau nu înzestrați de natură și au făcut sau nu vreo ispravă în viață – sunt niște ființe care nu merită mai multă atenție decât animalele, gângăniile, insectele. În schimb, eu moștenisem ideea că niște coțofene umane, care admit să se fălească cu penele de păun ale demnităților moștenite și ale titlurilor căpătate de alții, nu merită decât râsul și batjocura.

Felul în care eram privit era ciudat, dar firesc. Știți cum se uită publicul și gardianul menajeriei la un elefant? Ei, cam așa se petreceau lucrurile și cu mine. Sunt plini de admirație față de proporțiile și puterea uimitoare a elefantului, spun cu mândrie că poate săvârși o sută de minuni, care sunt cu mult mai presus de puterile lor și vorbesc toți cu aceeași mândrie despre faptul că, la mânie, elefantul e în stare să pună pe fugă o mie de oameni. Dar asta-l face oare să fie unul de-al lor? Nu, până și cea mai bicisnică haimana din arenă ar zâmbi auzind asemenea idee năstrușnică. Haimanaua n-ar putea-o înțelege; n-ar putea defel să-i intre în cap; n-ar putea nici pe departe s-o conceapă. Ei, în ochii regelui, nobililor și ai întregului popor – până la cel din urmă sclav sau vagabond – eu eram întocmai ca elefantul acela și nimic mai mult. Eram admirat și temut, dar eram admirat și temut în calitate de animal. Animalul nu e venerat și nici eu nu eram; nu eram nici măcar respectat. N-aveam pomelnic de strămoși și niciun titlu moștenit, astfel că în ochii regelui și ai nobililor eram pur și simplu o lepădătură; poporul mă

privea cu mirare și teamă, dar fără respect. Datorită puterii ce o au ideile moștenite, oamenii aceia nu erau în stare să-și închipuie altceva demn de respect decât spița aleasă și noblețea. Aici se vede mâna înfiorătoare a puterii care este biserica romano-catolică. Așa, la iuțeală, în două-trei secole, prefăcuse o națiune de oameni într-o adunătură de viermi. Înainte de epoca supremației bisericii în lume, oamenii fuseseră oameni întregi și-și ținuseră capul sus; avuseseră mândrie, judecată și independență, iar rangul și însemnătatea se dobândeau mai cu seamă prin fapte, și nu datorită nașterii. Apoi a răsărit biserica, urmărind un mănunchi de interese egoiste și ea s-a arătat iscusită și ageră, cunoscând multe chipuri de a scoate șapte piei de pe un om – sau de pe un popor. Ea a născocit monarhia de drept divin, întărind-o și proptind-o de jur împrejur cu ierarhia fericirilor hărăzite celor aleși, smulgând virtuțile de la rostul lor și făcându-le să susțină un scop nevrednic. Ea a predicat – dar mereu numai oamenilor de rând – umilința, supunerea față de mai-marii lor, frumusețea jertfei; ea a predicat oamenilor de rând să înghită cu blândețe insultele; și tot lor, mereu numai lor, răbdarea, sărăcia duhului și neîmpotrivirea în fața împilării; și tot biserica a introdus rangurile ereditare și aristocrațiile, și a învățat toate popoarele creștine de pe fața pământului să se plece în fața lor și să le venereze. Chiar în secolul în care m-am născut eu, otrava asta mai exista încă în sângele creștinătății, și cel mai bun dintre englezii de rând încă era mulțumit să vadă cum oameni mai prejos de dânsul dețineau mai departe și cu neobrăzare dregătorii boierești sau tronuri regești, la care legile caraghioase ale țării sale nu-i îngăduiau să aspire. De fapt, nu numai că era mulțumit de această sucită

stare de lucruri, dar își băga în cap că trebuie să fie mândru de ea. Lucrul acesta pare a ne arăta că omul poate îndura orice și chiar îndură orice situație, dacă s-a născut într-însa și a crescut cu ea. Desigur că această pacoste – respectul față de rang și față de titlurile nobiliare, a existat și în sângele nostru american – o știu – dar când părăsisem America, dispăruse – în orice caz, în cea mai mare măsură. Acest respect nu mai era la modă decât printre moftangii și moftangioaice. Când o molimă a fost stârpită în așa de mare măsură, se poate foarte bine spune că nu mai contează.

Dar să revin la poziția neobișnuită pe care o aveam în regatul regelui Arthur. Va să zică, eram ca un uriaș în mijlocul piticilor, un om în toată firea printre copii, o minte strălucită printre niște cârțițe intelectuale. După toate criteriile rațiunii, eram singurul și adevăratul om mare din întreaga lume britanică de-atunci. Și totuși, în zilele acelea, ca și în îndepărtata Anglie din vremea nașterii mele, oricare conte cu creier de oaie, care putea pretinde că are un lung șir de strămoși ce se trag din ibovnica regelui – culeasă la întâmplare de prin mahalalele Londrei – trecea înaintea mea. Asemenea personaje erau răsfățate în regatul lui Arthur și toți le priveau cu respect, chiar dacă purtarea le era la fel de meschină ca și inteligența, iar moralitatea nu mai puțin josnică decât obârșia. Uneori, un astfel de specimen putea sta jos de față cu regele, pe când mie nu mi se îngăduia. Desigur, aș fi putut căpăta cu ușurință un titlu, și asta m-ar fi înălțat grozav în ochii tuturor – chiar și în ochii reginei, care mi l-ar fi acordat – dar n-am cerut așa ceva, ba am și refuzat, când mi s-a oferit. Cu părerile pe care le aveam, n-aș fi putut să mă împac cu ideea înnobilării și nici n-ar

fi fost ceva cinstit, fiindcă, de când îmi știu neamul, tribul nostru n-a avut niciodată o dungă piezișă în stânga blazonului¹. Nu m-aș fi putut simți într-adevăr bine și nici mândru sau încântat de niciun titlu decât de unul pe care mi l-ar fi acordat poporul însuși, singurul îndreptățit s-o facă – și mereu trăgeam nădejde de a cuceri un asemenea titlu. Și într-adevăr l-am câștigat, în decursul celor câțiva ani de străduinți cinstite și onorabile, și l-am purtat cu înaltă și curată mândrie. Titlul acesta pe care l-am căpătat a ieșit întâmplător la iveală, într-o bună zi, din gura unui fierar, într-un sat oarecare. A fost socotit un gând fericit și purtat din gură în gură, cu un surâs de voie bună și cu vot de aprobare. În zece zile străbătuse regatul și devenise la fel de popular ca și al regelui. După aceasta n-am mai fost cunoscut sub alt nume, fie că se vorbea de mine în vreo adunare a oamenilor din popor, fie la consiliile de coroană, în cursul unor grave dezbateri asupra problemelor de stat. Titlul acesta, tradus în limbă modernă, ar fi „șeful”. Titlu ales de popor! Asta zic și eu că-mi plăcea. Și era un titlu foarte înalt. Existau foarte puține titluri articulate, și eu aveam unul din ele. Dacă se rostea cuvântul duce, sau conte, sau episcop, cine putea spune despre care dintre ei era vorba? Dar dacă spuneai regele sau regina sau șeful, era cu totul altceva.

Ce să spun, regele mi-era simpatic și, în calitate de rege, îl respectam. Îl respectam postul, în măsura în care puteam respecta orice supremație nedobândită prin merite proprii, dar ca om îl priveam de sus, ca și pe nobilii săi – în particular. Iar el și ceilalți mă

¹ Semnul heraldic al bastarzilor (n. r.).

simpatizau și-mi respectau postul, dar mă priveau de sus, ca pe un animal lipsit de naștere nobilă sau de vreun titlu deocheat – și încaltea nici nu-și prea ascundeau părerile în public. Nu ne țineam de rău pentru părerile pe care le aveam unii despre alții. Socoteala era cinstită! Eram chit și toată lumea mulțumită!

